

PROF.: F. BRAVO I MARTÍ
Llic. en CC. de la Informació
(Periodisme), UAB, 1980.

DEPARTAMENT DE COMUNICACIÓ
ÀUDIO-VISUAL, PUBLICITAT

ACTIVITATS PROFESSIONALS SIGNIFICATIVES

- 1 Director Tècnic i Grafista (Editorial Quiris, 1968/72).
- 2 Cap Departaments Gràfics d'Edinova (1972/74) i Hymsa (1974/80).
- 3 Director d'Edició d'Editorial Hymsa (Des de 1980).

OBJECTIU DE L'ASSIGNATURA

Aconseguir el coneixement i la pràctica necessaris per a desenvolupar un projecte de comunicació impresa (no diària), així com el coneixement de les possibilitats de les tècniques de composició, fotomecànica i impressió des del punt de vista del professional de la premsa.

TEMARI

1. *Introducció.*

- 1.1. Característiques dels mitjans audiovisuals envers la Premsa Escrita.
- 1.2. Estructura del procés de producció dels mitjans de comunicació impressa.
- 1.3. Fases del procés.
- 1.4. Creació de l'original de forma (Redacció): Visualització del contingut.
- 1.5. Noves tecnologies aplicades al procés de creació.
- 1.6. Producció de l'original (Tallers).
- 1.7. Tècniques de composició tipogràfiques.
- 1.8. Tecnologia aplicada a la producció industrial d'imatges: La Fotomecànica.
- 1.9. Reproducció de l'original (Tallers): Tècniques modernes de impressió.
- 1.10. Mitjans de Premsa Escrita periòdica no diària: Les revistes.
- 1.11. Ranking actual de revistes.

2. *Plà general de diagramació (Creació de l'original de forma)*

- 2.1. Contingut i forma.
- 2.2. Projecte informatiu i bases del contingut.
- 2.3. Visualització del contingut.
- 2.4. Elements de forma: Text i Imatge.
- 2.5. Estructures formals.
- 2.6. Sistema tipogràfic.
- 2.7. Sistema icònic: Imatge i color.
- 2.8. El projecte gràfic.

3. *L'espai visual.*

- 3.1. Espai total.
- 3.2. Espai publicitari.
- 3.3. Espai net: Espai redacional.
- 3.4. Unitat visual d'espai: La pàgina.

- 3.5. Pàgines senars i pàgines parelles.
 - 3.6. La doble pàgina: Adisió d'espais visuals.
 - 3.7. Seqüències d'espai.
 - 3.8. Distribució de l'espai: ritme i modulació.
 - 3.9. Relacions d'espai en funció del contingut.
 - 3.10. El tema central.
 - 3.11. Temes subordinats i seccions.
 - 3.12. Formulació de l'espai.
 - 3.13. Distribució de l'espai publicitari.
 - 3.14. Distribució Tècnica de l'espai.
 - 3.15. Plecs i formats.
 - 3.16. Alçada a cavall.
 - 3.17. Alçada a la americana.
 - 3.18. Traçat de publicacions.
 - 3.19. Traçat lineal.
 - 3.20. Traçat visual.
 - 3.21. Representació de l'espai: Maquetes i premaquetes.
 - 3.22. La maqueta: Característiques i fites.
 - 3.23. El suport: Breu història del paper.
 - 3.24. Procés de fabricació.
 - 3.25. Classificació dels papers - Formats de paper.
4. *El sistema tipogràfic.*
 - 4.1. El Sistema Tipogràfic: Definició i característiques..
 - 4.2. Elements de representació visual del sistema.
 - 4.3. El signe: base del sistema.
 - 4.4. Breu història del signe.
 - 4.5. La Tipografia: El tipus mòbil.
 - 4.6. La moderna tecnologia: Digitalització del signe.
 - 4.7. Formes base del signe d'escriptura: Caixa alta / Caixa baixa.
 - 4.8. Classificació dels signes tipogràfics: Famílies i tipus.
 - 4.9. Pauta tipogràfica.
 - 4.10. El cos tipogràfic.
 - 4.11. Unitats tipogràfiques de mida: Pica i càceres.
 - 4.12. Estructuració i verticalitat del sistema tipogràfic: Columnes i engrallats.
 - 4.13. Estructuració del sistema en funció de la grandària dels elements tipogràfics.
 - 4.14. Bloc titolars.
 - 4.15. Bloc texto.
 - 4.16. Bloc enllaç.
 - 4.17. Taca i relacions de taca.
 - 4.18. Assignació i variables del valor de taca.
 - 4.19. Estructuració en funció del disseny dels signes tipogràfics.
 - 4.20. Aspectes i variants del signe: Fina o rodona, cursiva, seminegra, negra, perfilat (Outline).
 - 4.21. Efectes especials: Manipulació i deformació del signe (Estretat, eixamplat, inclinat, sombrejat, substratllat).
 - 4.22. Estructuració en funció de la Composició dels elements tipogràfics: Justificada, centrada, esquerra, dreta, inclinada, siluetajada, icònica.
 - 4.23. Combinatòria de funcions (Tamany, disseny, composició) dels elements del sistema tipogràfic.
 - 4.24 Altres elements del sistema tipogràfic: Grafismes i contragrafismes.

- 4.25. Relacions tipografia / espai visual: Pàgina plena, pàgina lliure.
- 4.26. Relacions equilibri i legibilitat de l'espai visual.
- 4.27. Relacions armonia / contrast.
- 4.28. Codificació global del sistema tipogràfic.
- 4.29. Normes de correcció de l'original tipogràfic.
- 4.30. Càlcul de l'original tipogràfic.
- 4.31. Codificació de l'original tipogràfic.
- 4.32. La composició tipogràfica en Autoedició.
- 5. El sistema icònic.**
- A) **LA IMATGE**
- 5.1. Obtenció, producció i reproducció d'imatges visuals en Premsa Escrita.
 - 5.2. Formats horizontals d'imatge: (Format paisatge).
 - 5.3. Formats verticals d'imatge: (Format retrat).
 - 5.4. Enquadrament dels formats d'imatge.
 - 5.5. Mòduls base d'enquadrament d'imatge.
 - 5.6. Estructura espacial icònica: Horitzontalitat del sistema.
 - 5.7. Estructura visual tipogràfic/icònica.
 - 5.8. La reticula.
 - 5.9. Camps reticulars.
 - 5.10. La reticula en funció del contingut informatiu.
 - 5.11. En funció de l'espai informatiu.
 - 5.12. En funció del sistema tipogràfic.
 - 5.13. En funció del sistema icònic.
 - 5.14. Anàlisi d'estructures reticulares.
 - 5.15. Reticules regulars.
 - 5.16. Reticules irregulars.
 - 5.17. Reticules combinades.
 - 5.18. Redisseny de reticules (*El Globo*).
 - 5.19. Progressió del volum d'imatge en la estructura reticular.
 - 5.20. Posició de la imatge.
 - 5.21. La imatge principal.
 - 5.22. Imatges complementàries.
 - 5.23. Relacions volum/taca de la imatge.
 - 5.24. Relació volums imatge/text en funció de l'espai redacional.
 - 5.25. Pàgines clau.
 - 5.26. Pàgines continuitat.
 - 5.27. Representació visual de l'espai redacional: La premaqueta.
 - 5.28. Determinació de volum global de text respecte de l'espai redacional.
 - 5.29. Determinació de volum de la imatge principal.
 - 5.30. Determinació de volums corresponents de les imatges complementàries: Ajust de l'espai redacional.
 - 5.31. Variables i possibilitats d'ajust de l'espai en funció de l'estructura global del projecte.
 - 5.32. Relacions d'equilibri en l'espai visual.
 - 5.33. Variables de posició a partir de l'espai ajustat.
 - 5.34. Relacions armonia/contrast.
 - 5.35. Selecció de la variable adient.
 - 5.36. Representació del missatge visual a escala real: La maqueta.
 - 5.37. Maquetes diagramades.
 - 5.38. Maquetes visuals.
 - 5.39. Disseny d'estructures icòniques.
- 5.40. Redisseny d'estructures icòniques: *El Globo*.
- 5.41. La coberta.
- 5.42. Dissenyss històrics de coberta: Time i Life.
- 5.43. La capçelera.
- 5.44. Estrucruració fixe de coberta: Format d'imatge, sistematització tipogràfica, color.
- 5.45. Estrucruració variable de coberta: Visualització de la informació puntual.
- 5.46. Identitat de la coberta.
- 5.47. Estructura tecnològica de la coberta.
- 5.48. Evolució estructural de cobertes: Lecturas, Cambio 16, Triunfo, Revista RACC.
- 5.49. Redisseny d'estructures de coberta: *El Globo*.
- 5.50. Codificació de maquetes.
- 5.51. Codificació del material gràfic.
- 5.52. La maquetació informatitzada.
- 5.53. Sistemes industrials.
- 5.54. Sistemes d'autoedició.
- 5.55. Principals programes de diagramació per a l'autoedició.
- 5.56. Altres programes complementaris per a l'autoedició.
- B) **EL COLOR**
- 5.57. Fenòmen del color.
 - 5.58. Naturalesa de la llum.
 - 5.59. Espectre total.
 - 5.60. Espectre visible.
 - 5.61. Descomposició de la llum.
 - 5.62. Colors primaris.
 - 5.63. Colors complementaris.
 - 5.64. Síntesi additiva del color.
 - 5.65. Síntesi substractiva.
 - 5.66. Colors oposats.
 - 5.67. Roda dels colors.
 - 5.68. Llenguatge i significat del color.
 - 5.69. Sistemes de relació de color: Oposades, complementàries, armòniques, per contrast.
 - 5.70. Tons i matisos.
 - 5.71. Colorimetria.
 - 5.72. Color computer.
 - 5.73. Colors Pantone i Politone.
6. **Producció industrial de texts**
- 6.1. Antecedents històrics.
 - 6.2. Composició manual.
 - 6.3. Composició mecànica en calent.
 - 6.4. Composició freda: La fotocomposició.
 - 6.5. Desenvolupament i classificacions.
 - 6.6. Tecnologia actual: digitalització del signe.
 - 6.7. Informatització del procés.
 - 6.8. Redaccions informatitzades.
 - 6.9. Tractament de texts.
 - 6.20. Sistemes d'introducció de text.
7. **Reproducció industrial d'imatges.** (Producció de l'original imatge/text).
- 7.1. La fotomecànica.
 - 7.2. Procediments físics.
 - 7.3. Procediments químics.

- 7.4. Tècniques directes de producció d'imatge.
 7.5. Producció d'imatges fotogràfiques (Antecedents històrics).
 7.6. Reproducció d'imatges fotogràfiques.
 7.7. To seguit.
 7.8. Reproducció d'imatges de valors absoluts: Ploma i línia.
 7.9. Reproducció fotogràfica de l'escala de grisos.
 7.10. Reproducció mecànica de l'escala de grisos.
 7.11. Aplicació de la reproducció mecànica de grisos a la imatge fotogràfica original: La trama.
 7.12. Tramat mecànic.
 7.13. Tramat directe.
 7.14. Graus de trama.
 7.15. Fotomecànica del color.
 7.16. Selecció del color per tintes planes.
 7.17. Positus ploma i trama mecànica (Colors directes).
 7.18. Selecció d'imatges a tot color.
 7.19. Procediment de quaticromia.
 7.20. Procediment de tricromia.
 7.21. Determinació del tamany final de l'imatge.
 7.22. Selecció de complementaris + negre mitjançant filtres primaris.
 7.23. Negatius colors complementaris i negre.
 7.24. Positus tramats complementaris i negre.
 7.25. Direccions de trama.
 7.26. Efecte moiré.
 7.27. Procediments de proves de fotomecànica.
 7.28. Tecnologia actual de reproducció d'imatges: L'scaner.
 7.29. Manipulació i creació d'imatges.
 7.30. (Visita taller de Composició i Fotomecànica).
8. Tecnologia de l'impressió (Reproducció de l'original imatge/-text).
 8.1. Actualitat del procés d'impressió de Premsa Escrita.
 8.2. Elements comuns del procés industrial d'impressió.
 8.3. Divisions del procés respecte del tipus de motlle.
 8.4. Respecte del format del support.
 8.5. Impressió Plana.
 8.6. Impressió Rotativa.
 8.7. Respecte de les tintes.
 8.8. Impressió de tintes planes.
 8.9. Quaticromies.
 8.10. Motlles en relleu (Tipografia, flexografia).
 8.11. Motlles plans (Litografia, Offset).
 8.12. Motlles buits (Huecogravat).
 8.13. Motlles trepa (Serigrafia).
 8.14. Motlles electrònics i electrostàtics.
 8.15. Altres tipus d'impressió.
 8.16. Informatització del procés d'impressió.
 8.17. Control de preimpressió.
 8.18. Control de tirada.
 8.19. Acabat i finalització del producte.
 8.20. Procés productiu del taller d'impressió.
 8.21. (Visita taller d'impressió plana i rotativa).
9. Pàctiques (Projecte de forma per a una publicació no diària).
 9.1. Determinació del contingut.
 9.2. Distribució redaccional de l'espai.
 9.3. Distribució tècnica de l'espai.

- 9.4. Traçat lineal i traçat visual de la publicació. (Primer trimestre)
 9.5. Exposició del plà general de Diagramació.
 9.6. Determinació dels sistemes tipogràfic i icònic.
 9.7. Premaquetes, maquetes diagramades i maquetes visuals del reportatge central i coberta de la publicació. (Segon i tercer trimestre)

BIBLIOGRAFIA

- AA.DD.: *Estudio sobre la evolución tecnológica de las artes gráficas durante los próximos 10 años*. Barcelona, Tecnoteca.
- AA.DD.: *Nuevas tecnologías en la vida cultural española*. Madrid, Fundesco, 1985.
- AA.VV.: *Ánalisis de las imágenes*. Barcelona, Buenos Aires, 1982.
- AA.VV.: *Lo mejor de Life*. México, Offset Multicolor, 1973.
- AA.VV.: *Haga Vd. mismo su diseño gráfico*. Madrid, Blume, 1988.
- ASTRUA, M.: *Fotocromía básica*. Barcelona, Don Bosco, 1982.
- BEAUMONT, M.: *Tipo y color*. Madrid, Blume, 1988.
- BLANCHARD, G.: *La letra*. Enciclopedia del diseño. Barcelona, Ceac, 1988.
- BRAJNOVIC, L.: *Tecnología de la información*. Pamplona, Eunsa, 3a. ed., 1979.
- BURDEN, J.W.: *La fotoreproducción en las artes gráficas*. Barcelona, Don Bosco, 1978.
- CAPETTI, F.: *Técnicas de impresión*. Barcelona, Don Bosco, 1975.
- COSTA, J.: *Señalética*. Enciclopedia del diseño. Barcelona, Ceac, 1987.
- CHIJIWIWA, H.: *Color harmony*. Japón, Rockport Publishers, 1989.
- DAWSON, J.: *Guía completa de grabado e impresión. Técnicas y materiales*. Madrid, Hermann Blume, 1992.
- DUPLAN, P. y ROGER, J.: *Maquette et mise en page*. Paris, L'Usine Nouvelle, 1986.
- DURCHON, P.: *Photogravure et impression offset*. Paris, L'Usine Nouvelle, 1987.
- EPS: *El papel, historia, su fabricación, su uso*. Barcelona, Don Bosco.
- EVANS, H.: *Pictures on a page*. Londres, Heinemann.
- FONTCUBERTA, J. y COSTA, J.: *Foto-Diseño*. Enciclopedia del diseño. Barcelona, Ceac, 1988.
- FONT, D.: *El poder de la imagen*. Aula abierta. Barcelona, Salvat, 1984.
- GERMANI, R y FABRIS, S.: *Origen y conocimiento de los caracteres*. Barcelona, Don Bosco, 1975.
- GOTARDELLO, C. y M.: *Impresión offset*. Barcelona, Don Bosco, 1973.
- GUBERN, R.: *El símio informatizado*. Madrid, Fundesco, 1987.
- GUILLAMET, J.: *Conocer la prensa*. Barcelona, Gustavo Gili, 1988.
- HICKEHIER, A.: *El cubo de los colores*. París, Bouret. (Sin fecha).
- HULBUERT, A.: *The girl a modular system for the design and production of newspaper, magazines and books*. Nova York, Van Nostrand Reinhold.
- JOHN, L.: *Como preparar diseños para la imprenta. Manuales de diseño*. Barcelona, Gustavo Gili, 1989.
- JONES, J.Ch.: *Métodos de diseño*. Barcelona, Gustavo Gili, 3a. ed., 1982.
- KOVALISKI, P.: *Nociones técnicas sobre la reproducción en colores*. Barcelona, Don Bosco.

KÜPPERS, H.: *Fundamentos de la teoría de los colores*. Barcelona. Gustavo Gili.

KÜPPERS, H.: *Atlas de los colores*. Barcelona, Blume. 1979.

LECHENE, R.: *L'imprimerie, de Gutenberg a l'electron*. París, La Farandole, 1972.

MARCH, M.: *Tipografía creativa. Manuales de diseño*. Barcelona, Gustavo Gili. 1989.

MARTIN AGUADO, J.A.: *Fundamentos de tecnología de la información*. Madrid, Pirámide, 1978.

MARTIN, E. y TAPIZ, L.: *DEAIG. Diccionario enciclopédico de las artes e industrias gráficas*. Barcelona, Don Bosco, 1981.

MARTIN, E.: *Artes gráficas. Tecnología General*. Barcelona, Don Bosco, 1975.

MARTIN, E.: *La composición en artes gráficas*. Barcelona, Don Bosco, 7a. ed., 1974.

MÜLLER-BROCKMANN, J.: *Sistemas de retículas*. Barcelona, Gustavo Gili, 1982.

MUNART, B.: *Diseño y comunicación visual*. Barcelona. Gustavo Gili, 7a. ed., 1983.

MURRAY, R.: *Manual de técnicas para directores artísticos y diseñadores*. Barcelona, Gustavo Gili, 1980.

PAOLAZZI, M.: *Huecograbado*. Barcelona, Don Bosco, 1974.

PEREZ DOLZ, F.: *Teoría de los colores*. Barcelona, Meseguer, 9a. ed., 1980.

SMITH, A.: *Goodbye Gutenberg*. Barcelona, Gustavo Gili, 1983.

SOLANAS, J.: *Diseño, arte y función*. Aula abierta. Barcelona, Salvat. 1983.

TONELLO, G.: *Fotocomposición*. Barcelona, Don Bosco, 1974.

TONELLO, G.: *La automatización en la composición*. Barcelona, Don Bosco.

VIGLIETTI, M.: *La psicología de la forma y la gestalttheorie*. Barcelona, Don Bosco, 1975.

WILLIAMS, Ch.: *Manual de diseño tipográfico*. Barcelona, Gustavo Gili.

WONG, W.: *Principios del diseño en color*. Barcelona, Gustavo Gili, 1988.

AVALUACIÓ

- Nota dels treballs pràctics referents al projecte i nota examen de la matèria teòrica, alliberadors de l'examen final.
- Examen final.

CODI : 4112 - TECNOLOGIA DE LA INFORMACIÓ II (PREMSA ESCRITA)

PROF.: ANTONI CASES

DEPARTAMENT DE COMUNICACIÓ
ÀUDIO-VISUAL, PUBLICITAT.

PROF.: MARIO SANTINOLI

DEPARTAMENT DE COMUNICACIÓ
ÀUDIO-VISUAL, PUBLICITAT.

OBJECTIU DE L'ASSIGNATURA:

L'objectiu de l'assignatura *Tecnologia de la Informació II (Premsa Escrita)*, és introduir l'estudiant en totes aquelles tècniques que genèricament són conegudes com a nova tecnologia, amb una referència palesa a la seva utilització a la premsa de Barcelona.

TEMARI:

INTRODUCCIÓ:

1. Evolució tecnològica de la premsa escrita.

De Gutenberg a l'ordinador. Les fases del procés de producció de la premsa escrita. L'elaboració redaccional. La composició del text. La impressió.

PART I:

2. La composició del text.

La composició calenta i la composició freda. El procés de treball en la composició en plom. La linotipia. Els caixistes i la platina. L'estereotipia.

3. La composició freda.

El procés de treball en la fotocomposició. Les perforacions i les gravadores de cinta. La Fotocompositora tradicional. La reveladora i el paper emulsionat. El muntatge. La proporció i tramat de les fotografies. El fotolit.

4. L'entrada de l'ordinador en la composició.

El canvi en el procés de treball. La fotocomposició off-line. La fotocomposició parcialment off-line i parcialment on-line.

La fotocomposició on-line.

5. El pas del plom a la fotocomposició en els diaris de Barcelona.

"La Vanguardia". "El Correo Catalán". "El Diario de Barcelona". "El Noticiero Universal".

6. La impressió.

Evolució i estat actual dels sistemes d'impressió. El sistema tipogràfic. L'offset. El gravat al buit. Sistemes intermedis. Fotopolímero (Napp) i Dylitto. El futur i els sistemes electrostàtics.

7. Les màquines d'imprimir.

Màquina plana i rotativa. Relació entre màquina d'imprimir i sistema d'impressió.

8. **La rotativa.**
Els cossos d'impressió. La plegadora. El recorregut del paper.
9. **La Impressió en els diaris barcelonins.**
"La Vanguardia": combinació tipogràfica i gravat al buit. "El Correo Catalán": tipografia. "El Periódico", "El Noticiero Universal", "El País" i el "Diario de Barcelona": offset.
10. **La impressió a color.**
Color "pla" i quadricromia. La selecció de colors. La impressió. Impressió en el planetari. Els forns d'assecar.

PART II:

11. **L'elaboració redaccional.**
Evolució fins a les redaccions electròniques. Els lectors òptics (OCDR). L'aplicació de la informàtica.
12. **La informàtica.**
Introducció. Hardware i software.
13. **Els hardware.**
La unitat central de procés. La unitat de memòria popular. Els perifèrics, vídeo-terminals i impressores.
14. **Els software.**
El sistema operatiu. Els llenguatges informàtics.
15. **Redaccions informatitzades.**
El procés de treball. La pre-maquetació i l'entrada de dades. La redacció. La revisió. El muntatge electrònic de la pàgina sencera.
16. **Les fotocomposicions de tercera generació.**
La filmació de la pàgina sencera. La filmació en negatiu dels recursos gràfics, "plomes" i fotografies. La filmació en negatiu i la gravació sobre planxa.
17. **Analisi i crítica de la informatització de les redaccions.**
El paper i les noves funcions del periodista. L'actitud del periodista davant el canvi tecnològic. El canvi en la premsa nordamericana. El canvi en la premsa europea.
18. **La informatització de les redaccions en els diaris barcelonins.**
"El País", "El Periódico" i l'"Avui". "La Vanguardia".
19. **Les transmissions.**
El teletip, el telèfon i el tèlex. La transmissió d'imatge. Transmissió de pàgines senceres: el cas d'"El País" i d'"USA Today".

PART III:

20. **La Revolució telemàtica.**
El canvi tècnic, cultural i social. El canvi en la informació, el treball del periodista i les formes de comunicació.
21. **Els sistemes d'informació electrònica.**
Redacció informatitzada i nous sistemes d'informació electrònica. El videotext. L'empresa periodística davant els nous mitjans. La competitivitat informativa. La competitivitat publicitària.
22. **El videotext interactiu.**
Experiències a Europa i als Estats Units. El cas espanyol.
23. **El teletext.**
Experiències a Europa i als Estats Units. El cas espanyol.

24. **Els bancs de dades informatives.**
Bancs referencials i bancs integrals. El "New York Times". El cas del Japó, d'Europa i dels Estats Units. Bancs de dades a Espanya. El cas d'"El País".

BIBLIOGRAFIA RECOMANADA:

- AA.DD.: *Nuevas tecnologías en la vida cultural española*. Madrid, Fundesco, 1985.
- AGNÈS, Yves i CROISSANDEAU, Jean-Michel: *Lire le journal*. Saint-Ju-tien-du-Sault, Lobies, 1979.
- CARITÀ, Enrico: *Una sfida per la stampa. Come informatica e telecomunicazioni rivoluzionano i mass media*. Milano, Etas, 1981.
- CASASÚS, Josep Ma i ROIG, Xavier: *La premsa actual. Introducció als models de diari*. Barcelona, Edicions 62, 1981.
- EVANS, Harold: *Diseño y compaginación de la prensa diaria*. Barcelona, Gustavo Gili, 1984.
- GOTTARDELLO, Cipriano i Mario: *Impresión offset*. Barcelona, Don Bosco, 1973.
- GUÉRY, K.: *Pratique du secrétariat de rédaction*. Paris, Presse et Formation, 2a ed., 1977.
- HULBURT, Allen: *The Grid. A modular system for the design and production of newspapers, magazines and books*. Nova York, Van Nostrand Reinhold, 1978.
- JOSEPH I MAYOL, Miquel: *Com es fa un llibre. Diccionari de les arts gràfiques*. Barcelona, Pòrtic, 1979.
- LECHENE, Robert: *L'imprimerie, de Gutenberg à l'électron*. Paris, La Farandole, 1972.
- MARTÍN, Euniciano i TAPIZ, L.: *DEAIG: Diccionario encyclopédico de las artes e industrias gráficas*. Barcelona, Don Bosco, 1981.
- MARTÍN AGUADO, José Antonio: *Fundamentos de tecnología de la información*. Madrid, Pirámide, 1978.
- MARTIN, Gerard: *L'imprimerie*. Paris, Presses Universitaires de France, 4a ed., 1975.
- MOEN, Daryl R.: *Newspaper, layout and design*. Ames, Iowa State University Press, 1984.
- RICHAUDEAU, François i DREYFUS, John: *La chose imprimée*. Paris, Retz, 1985.
- RICHAUDEAU, François (ed.): *La legibilidad. Investigaciones actuales*. Madrid, Pirámide, 1987.
- RICHAUDEAU, François: *La lisibilité*. Paris, Retz, 1976.
- RUFFOLO, Sergio: *Vestire i giornali*. Torino, Gutenberg 2000, 1986.
- SMITH, Anthony: *Goodbye Gutenberg*. Barcelona, Gustavo Gili, 1983.
- TONELLO, Gianfranco: *Fotocomposición*. Barcelona, Don Bosco, 1974.
- WHITE, Jan V.: *Editing by design*. Nova York, Bowker, 1987.

AVALUACIÓ:

El primer trimestre l'ocuparà l'aprofundiment en la història i desenvolupament de les arts gràfiques. El segon trimestre consistirà en l'estudi del canvi tecnològic a la premsa escrita, en general, i a la de Barcelona en particular, tot al llarg dels darrers anys. Hom abordarà de forma general l'evolució tecnològica des de la tipografia a la informatització de la premsa, tot analitzant la premsa de Barcelona, cas per cas. Així mateix, hom analitzarà les conseqüències socials del canvi.

Tal i com hom ha vingut fent els darrers anys, aquesta part de l'assignatura serà complementada amb visites a alguns diaris de Barcelona.

El tercer trimestre hom el dedicarà a l'estudi del darrer grau d'evolució de la premsa: els sistemes d'informació electrònics (la desaparició del paper com a suport d'impressió). A més dels sistemes electrònics, hom estudiarà les conseqüències que el desenvolupament de la telemàtica té per a la premsa escrita.

L'assignatura s'avalluarà mitjançant la realització d'exàmens trimestrals excloents. Aquells alumnes que no puguin superar aquestes proves, hauran d'acreditar els seus coneixements en un examen final, el qual serà convocat oficialment.

La qualificació dels alumnes que hagin superat totes les evaluacions trimestrals serà la mitjana de les notes obtingudes en cadascuna d'elles.